

Muligheder og faldgruber i Klimahandlingsplanen I

Kommentarer fra Rådet for Grøn Omstilling, Maj 2020.

Regeringen fremlagde d. 20. maj første del af den klimahandlingsplan, som blev varslet i forståelsespapiret bag regeringsdannelsen. Denne første del omhandler energisektoren, affaldssektoren og den industrielle sektor, mens de øvrige sektorer vil blive behandlet i de efterfølgende dele af klimahandlingsplanen, som vil blive lanceret efter sommeren.

Dette notat beskriver Rådet for Grøn Omstillings syn på denne første del af klimahandlingsplanen. Vi forholder os her til de konkrete initiativer i planen og til nærtliggende alternativer og potentialer. Notatet er således ikke en komplet opsummering af vores anbefalinger og forslag på de nævnte områder eller for klimapolitikken generelt. Vores gennemgang følger planens seks spor. Her noteres dog først et par overordnede kommentarer.

Udskyd ikke de svære reduktioner. Det noteres, at den første del af klimahandlingsplanen primært beskæftiger sig med de sektorer, hvor reduktioner er forholdsvis lette, mens initiativer på f.eks. transportsektoren og i landbruget først lanceres senere. Det er problematisk, da det er nødvendigt med markante reduktioner i alle sektorer fra start. Udskydelse af senere dele af planen, og i særdeleshed udskydelsen for de sektorer, hvor reduktioner er vanskeligere, er i vores optik en forkert prioritering, og vi opfordrer til, at initiativer i de øvrige sektorer ikke forsinkes yderligere.

Manglende fokus på afgiftsinstrumentet. Det er beklageligt, at brugen af afgiftsinstrumentet ikke tages op som en central del af klimahandlingsplanen helt fra start. Det er bydende nødvendigt for den grønne omstilling, at der sættes den rigtige pris på udledningerne. Vi mener ikke konjunkturpolitik bør føres ved en fortsat ulogisk rabat til forurenende aktiviteter. Det er forståeligt, at nogle aktører ikke ønsker nye og højere afgifter lige nu, men beslutningen om afgifterne (uanset hvornår man ønsker dem indført) bør ikke udskydes pga. Coronakrisen.

Indhold

Ny epoke med Energiøer.....	1
Fremtidens grønne teknologier: Grønne brændstoffer og CO ₂ -fangst.....	3
Effektiv brug af energien og renoveringer	4
Grøn varme til danskerne	5
Omstilling af og samarbejde med erhvervslivet.....	7
Grøn affaldssektor og mere genanvendelse	8

Ny epoke med Energiøer

Der er ingen tvivl, om at der for Danmark ligger et enormt potentiale i udnyttelsen af vores unikke vindressource i Nordsøen. Det handler om produktion af vedvarende energi til vores eget energisystem, men også om produktion af VE til det europæiske el-system og om udvikling og erfaring med en teknologi, som kan gøre en kæmpe forskel globalt. Derfor er det positivt at se de udmeldingerne om en øget satsning på havvind fra regeringen. Realiseringen af visionen kræver dog, at der kommer mere konkrete initiativer, der sikrer udbygningen, samt at der også tages initiativer, der sikrer den tilstrækkelige efterspørgsel (se kommentarer til spor 2). Der skal med konkret politik skabes de rette rammer for en omstilling, der ikke kommer af visioner alene.

Eneriøer eller ej? I regeringens udspil er der fokus på etablering af energiøer inden 2030. Det noteres, at der på Finansloven for 2020 blev afsat 65 mio.kr. til forundersøgelser af energiøer (med minimum 10 GW tilkoblet). Resultaterne af disse undersøgelser er ikke offentliggjort, og det er derfor ikke klart, om de næste GW havvind mest omkostningseffektivt etableres via energiøer eller som traditionelle havvindmølleparker. Men hvis de allerede besluttede havvindparker udsættes mhp. at blive koblet på energiøer, vil det gøre det sværere at nå 2030-målet. Med energiaftalen blev der aftalt opstilling af yderligere 2,4 GW havvind. For at sikre opstilling af yderligere havvind, kræves der, at det afsættes finansiering og datoer for udbud i god tid (det tager mindst 6 år fra en politisk beslutning om en havvindmøllepark til den producerer energi).

Vedvarende energi. Regeringen ønsker at fortsætte udbud af landvind, sol og andre grønne teknologier frem til 2021. Dette står i kontrast til energiaftalen fra 2018, hvor der afsættes 4,2 mia.kr. til teknologineutrale udbud i perioden 2020-2024. Det bekymrer, at der ikke sendes klare signaler om fortsættelse af udbud efter 2021, da der jo godt kan laves udbud uden reelt støttebehov (men potentielt med mulighed for indtægter til staten). Det bekymrer også, at der står "andre grønne teknologier", uden at der specificeres hvilke. For elproduktion er vi nervøse for, at der her menes biomasseafbrænding, som vi ikke mener skal udbydes. Vi maner også til forsigtighed ift. teknologineutralitet, som jo implicit forudsætter at en kWh har samme værdi uanset, hvilke omkostninger den er forbundet med ift. netudbygning, balancering af energisystemet og effekt på vores brug af arealer for den specifikke teknologi. Det er vigtigt at sikre den nødvendige fortsatte udbygning med vedvarende energi, både på land og til havs. Det er positivt at regeringen vil fortsætte støtteordningen til forsøgsmøller.

Vi ønsker:

- Konkrete årstal for udbud (evt. efter hollandsk model med årlige udbud), der kan sikre mindst 5 GW havvind inden 2030, og at der afsættes den nødvendige finansiering. Der bør anvendes den samme udbudsmodel, der er besluttet for Thor havvindmølleparken.
- Fortsættelse af udbud af ny VE-kapacitet på land mindst til 2024 evt. opdelt per teknologi (og uden udbud for elproduktion fra biomasse). Det er også absolut nødvendigt at vindmølleloftet droppes. Man bør også forøge den maksimale højde for landmøller - på steder hvor landskabelige hensyn ikke taler imod dette - og man bør se på muligheden for at mindske afstandskravene til veje.
- Støtteordninger og simple administrative regler for kommuner, som kan sikre en støt udbygning med solceller på store tage, også på offentlige bygninger.

Fremtidens grønne teknologier: Grønne brændstoffer og CO2-fangst

Etablering af markant flere vindmøller i form af energiøer eller lignende, skaber mulighed for produktion af nye brændstoffer lavet af fx CO2 og vindmøllestrøm, hvilket igen gør det muligt, at afkarbonisere sektorer, hvor det indtil nu ellers har været svært, som fx luftfarten. En lang række aktører på efterspørgselssiden, sammen med forskellige andre dele af værdikæden, har allerede meldt sig klar til at få en produktion i gang. Samtidig har både Klimapartnerskabet for fly foreslået iblanding af 30% elektrofuels i 2030, ligesom Klimapartnerskabet for landtransport også har foreslået en iblanding til fx tung transport. Derfor er det også glædeligt, at regeringen har præsenteret at energiøerne netop skal bruges til at lave disse nye brændstoffer.

Efterspørgslen bør skabes af staten. Men det, der nu helt grundlæggende mangler, er den sikkerhed på efterspørgselssiden, som kun offentlig regulering kan skabe. Det er derfor nødvendigt, at regering og folketing skaber sikkerhed for efterspørgslen ved lovgivningsmæssigt at kræve iblanding af 30% elektrofuels i alle fly i 2030. Gerne suppleret af et krav om 100% iblanding i indenrigsflyvning i 2030, da denne del er omfattet af 70% målet i 2030. Ved produktion af flybrændstof produceres samtidig en vis mængde benzin/diesel, og der bør også stilles krav om iblanding i brændstof til indenrigs land- og søtransport. Denne iblanding bør aldrig træde i stedet for en egentlig elektrificering, der som udgangspunkt altid vil være mere energieffektiv (hvilket krævet et samlet mindre behov for ny VE-produktion). Ligeledes bør elektrofuels bidrage til udfasning af biobrændstoffer, der ud fra en samlet betragtning (inkl. ILUC) reelt har en meget lille – eller ingen – CO2-fortrængning.

Ta' ud og gem væk? Regeringen lægger op til en større pulje til udvikling og demonstration af CCS. Det er en risikabel vej frem kun at sigte på CCS. Vi ønsker en prioritering, hvor kulstoflagring i skovbrug, landbrugsjord samt bygninger prioriteres højest. Derefter kan der fokuseres på CCU, men dette skal gøres på anlæg med lang restlevetid, dvs. Ikke på fossilt fyrede anlæg, og hvis det er på biomassefyrede eller på affaldsforbrænding skal det alene ske på anlæg, som alligevel har lang restlevetid, så vi ikke forlænger brug af biomasse og affaldsforbrænding længere, end vi ellers ville have gjort. CCS ifm. afbrænding bør prioriteres sidst og primært efter vi har opnået CO2-neutralitet, og med det mål at skabe samlede negative reduktioner (hvilket ikke er muligt ved CCS ifm. afbrænding af fossile brændsler). Derimod er direkte optag af CO2 fra atmosfæren en teknologi, der har potentiale, og som Danmark bør understøtte - også her bør kulstoffet i perioden indtil vi har opnået fossilfrihed primært anvendes til brændstoffer og produkter, der kan erstatte de fossile.

Vi ønsker:

- Statsligt krav om iblanding af 30% VE-baseret elektrofuels i 2030 i alt flybrændstof, krav om 100% VE-baseret elektrofuels i 2030 til indenrigsflyvning samt krav om iblanding af VE-baserede elektrofuels i land- og søtransport.
- Støtte til udvikling og demonstration af et 10MW Power2X til installering i 2021. Støtten skal supplere de tilkendegivende private investeringer i teknologien.
- Omlægning af den foreslåede pulje til CCS til også at omfatte CCU samt en særlig delpulje til demonstration af CO2-optag direkte fra atmosfæren.
- Prioritering af kulstoflagring i land- og skovbrug samt byggeri frem for CCS. Yderligere udtagning af lavbundslande, fremme af flerårige afgrøder (især græs), efterafgrøder og reduceret jordbearbejdning, skovrejsning samt fremme af træ i byggeri - såvel tømmer som udtyndings- og resttræ til brug som træfiberisolering samt bygningsplader.

Effektiv brug af energien og renoveringer

Energieffektivisering og renovering er helt centralt for omstillingen af vores bygninger. Det er positivt, at dette har fået sit eget spor i handlingsplanen, men desværre er de konkrete initiativer for sparsomme og uambitiøse ift. hvor stort potentialet i sektoren er. Vores udgangspunkt er, at der skal gennemføres energibesparelser i bygninger så længe, det er samfundsøkonomisk fordelagtigt og billigere for samfundet end at udbygge og forsyne bygningerne med vedvarende energiforsyning. Der er mange analyser, der har vist, at der fortsat er et stort potentiale for energibesparelser i bygningsmassen, og regeringens forslag til handlingsplan indeholder ikke de nødvendige virkemidler til at indhøste dem.

Grøn boligaftale? Aftalen om at frigøre 30 mia. kr. fra Landsbyggefonden til gennemførelse af renoveringer af almene boliger er et godt initiativ, men det er utilstrækkeligt. Der er dels en stor pulje projekter, der venter på at blive gennemført. Dels er der fremadrettet et langt større behov for at renovere over det næste årti end aftalen vil levere. Der bør tilføres flere midler, så der kan foretages langsigtet, gennemgribende energirenovering.

Energieffektivisering. Regeringen foreslår, at indsatsen for energieffektivisering skal målrettes det fossile energiforbrug. Efter vores opfattelse skal indsatsen rettes mod alle former for energiforbrug. Hvis den grønne omstilling skal gennemføres omkostningseffektivt, skal vi også have fokus på at reducere forbruget af grøn energi, når dette er billigere end at producere den. De ekstra midler til Bygningspuljen, Erhvervspuljen bør øges og disse samt Skrotningsordningen bør konkretiseres, så det bl.a. sikres, at de ikke går til omstilling fra olie og gas til biomasse. Regeringens øgede fokus på digitalisering er positivt, og nye digitale værktøjer skal selvfølgelig anvendes, hvis de kan bidrage til at styrke indsatsen for energirenovering, men der bør ske under hensyntagen til borgernes privatliv. Forslagene om at styrke energimærkningen af bygninger er gode, idet der bør ses på, hvordan ordningen kan sikre et mere helhedsorienteret informationsniveau.

Det offentlige bør ta' teten. Regeringen foreslår, at der skal stilles nye krav til energibesparelsesindsatsen i statens bygninger, og at den skal gå i dialog med kommunerne og regionerne om energirenoveringsindsatsen. Der er her behov for at stille ambitiøse krav om energibesparelser i alle offentlige bygninger, det vil sige både statslige, kommunale og regionale bygninger. Der bør allerede nu, stilles konkrete mål for besparelser frem til 2030 for kommunale og regionale bygninger som foreslået for staten.

Vi ønsker:

- En langsigtet og sammenhængende plan for energibesparelser i boliger, som omfatter den almene sektor, privat udlejningsbyggeri og private boliger. Planen skal omfatte langsigtede mål for energiforbruget i 2030, 2040 og 2050, og handlingsplaner for hvordan målene realiseres, som bygger på både normative, informative og økonomiske indsatser. I denne forbindelse skal de nødvendige midler afsættes.
- Fastsættelse af ambitiøse og bindende mål for energibesparelser i alle offentlige bygninger, f.eks. min. 3 pct. per år.
- Frigørelse af yderligere beløb fra Landsbyggefonden, samt at de projekter, der klimamæssigt er i front, skal prioriteres først. Der bør også stilles yderligere midler til rådighed fra staten for at sikre, at renoveringer gennemføres med høje krav til klima.

Grøn varme til danskerne

Varmeforsyningen skal være grøn, dvs. 100 pct. baseret på bæredygtig, vedvarende energi uden afbrænding (det askefri samfund), men med elektrificering og kollektive varmesystemer i centrum. Vi mener dels, at regeringens plan ikke er ambitiøs nok, og at valget af virkemidler ikke er hensigtsmæssigt. Regeringens forslag baserer sig på tilskud og nedsættelse af afgifter, hvilket påfører staten et stort tab. Virkemidlerne kan sammensættes på en anden måde, så man både opnår større resultater og et mindre dræn i statskassen. Det kan bl.a. gøres ved at indføre en højere CO₂-afgift, afgift på biomasse og ved forbud mod oliefyr.

Endelig en afgift. Regeringens forslag om øgede afgifter på fossil opvarmning er et skridt i den rigtige retning, men vi mener, at forslaget er utilstrækkeligt, og foreslår - lige som Klimarådet - at der indføres en klimaafgift på 500 kr/t CO₂, der stiger gradvist til 1500 kr. i 2030.

Vær varsom med elvarmen. Regeringen foreslår, at elvarmeafgiften nedsættes til 0,8 øre for private og 0,4 øre for erhverv. Vi mener, at det er forkert at nedsætte afgiften så meget. Det betyder, at driftsomkostningerne til det løbende brug af varme fra varmepumper og direkte elvarme bliver meget lave, hvilket kan tilskynde til et u hensigtsmæssigt brug af varme og en risiko for, at forbrugerne afkobler sig fra fjernvarmen. Det vil også betyde, at incitamentet til at gennemføre energibesparelser falder, fordi den marginale varmepris bliver meget lav. Direkte elvarme bør ikke fremmes, og individuelle varmepumper bør primært fremmes via målrettede tilskud, uden for fjernvarmeområderne.

Ud med olie og gas. Regeringen foreslår, at der indføres en stor pulje til udfasning af olie- og gasfyr. Det er fornuftigt med en udvidelse af støtten til omlægning af olie- og gasfyr til varmepumper, men indsatsen kunne gøres mere effektiv ved højere afgifter samt fastlæggelse årstal for forbud mod olie (f.eks efter norsk model fsva. olie), suppleret med krav om udskiftning ved ejerskift af boligen. Udfasning af gasfyring er vanskeligere, men her kan der ligeledes indføres et forbud mod nyinstallering og krav om udskiftning ved ejerskift. Et årstal for fuld udfasning af eksisterende gasfyr bør fastlægges snarest på baggrund af en vurdering af de samfundsøkonomiske omkostninger sammenholdt med øvrige CO₂-reducerende initiativer.

Kollektiv varmforsyning. Regeringen ønsker at støtte udbredelsen af grøn fjernvarme ved blandt andet at støtte udbredelsen af fjernvarmenet, give kommunerne større frihed til at vælge grønne løsninger i varmforsyningsplanlægningen, fjerne kraftvarmekravet, ændre Projektbekendtgørelsen og overveje indførelsen af forbud mod anvendelse af fossile brændsler til fjernvarme mm. Disse initiativer er fornuftige og vil sikre udbredelsen af en effektiv, fleksibel kollektiv varmforsyning. Det kræver, at kommunerne har det nødvendige grundlag og instrumenter til at sikre, at fjernvarmforsyningen bliver grøn og at udfasningen af naturgassen gennemføres planmæssigt. Planen skal bygge på forbud og udfasning af fossile brændsler senest i 2030 og fast biomasse inden 2040. I forbindelse hermed skal det sikres, kommunerne har passende instrumenter til udbygning af fjernvarmenet i naturgasområder, anvendelse af overskudsvarme og geotermi og udfasningen af fossile brændsler. Behovet for støtte til udbygning af fjernvarmenet skal overvejes inden for rammerne af en samlet plan.

Overskudsvarme. Regeringen ønsker at fremme udnyttelsen af overskudsvarme ved at fjerne afgiften på elbaseret overskudsvarme fra datacentre, revidere prisreguleringen og indføre en forenklet aftaleordning for at stoppe spekulation i udnyttelsen af brændsler med lav afgift til produktion af overskudsvarme, der sælges til høj pris. Vi støtter intentionen, idet der er et stort potentiale for udnyttelsen af overskudsvarme. Vi mener, at regeringens forslag skal suppleres med en fjernelse af afgiften, hvis der er indgået en aftale om energieffektivisering fx gennem indførelse af energiledelse i virksomhederne, og et nedslag i afgiften ved salg af overskudsvarme ved lave temperaturer, som typisk kræver investering af en varmepumpe for at kunne udnytte varmen. Vi maner til forsigtighed ift. forenkling af aftaleordningen, der netop skal sikre, at der løbende arbejdes for bedre udnyttelse af energien.

Vi ønsker:

- En klimaafgift som foreslået af Klimarådet, der styrker tilskyndelsen til at udskifte olie- og gasfyr med varmepumper eller grøn fjernvarme.
- Fastholdelse af elvarmeafgiften til individuel varme på 15,5 øre per kWh fra 2021 som fastlagt i energiaftalen fra 2018, og at elvarmeafgiften for elforbrug til varmepumper i fjernvarmen reduceres til 5 øre per kWh fra 2021.
- Øjeblikkeligt forbud mod nyinstallation af olie- og gasfyr samt krav om skrotning ved ejerskift af bolig. Dette bør suppleres med et forbud mod eksisterende oliefyr senest 2030, mens der snarest bør sættes en årstal for forbud mod eksisterende gasfyr. Udfasningen bør gennem 2020'erne understøttet af økonomiske virkemidler.
- En revision af rammerne for den kommunale varmeplanlægning.
- Fjernelse af overskudsvarmen for alle energiarter mod, at virksomhederne indgår aftale om løbende energieffektivisering fx gennem certificeret energiledelse samt udfasning af brugen af fossile brændsler.

Omstilling af og samarbejde med erhvervslivet

Erhvervslivet spiller en central rolle i den grønne omstilling, og det er afgørende, at der bliver defineret klare og langsigtede rammer, der fremmer private investeringer i den grønne sektor. Regeringens udspil sætter her udelukkende ind med støtteordninger, mens krav og afgifter udebliver. Vi mener, at der bør defineres en flerstrengt politik, der både støtter, sætter krav og benytter afgifter og gebyrer til at skabe adfærdsændringer og grøn omstilling i erhvervslivet.

Kun elektrificering og energieffektivisering? Det er positivt at regeringen vil sætte penge af elektrificering og effektivisering af erhvervslivets processer. I energiforliget fra 2018 blev der afsat en pulje til energieffektivisering i industrien, og det er derfor vigtigt at holde sig for øje, at en ny (yderligere) pulje koordineres med denne. Ud over effektivisering og elektrificering ligger der stadig et stort potentiale i omstilling til vedvarende energi (ekskl. biomasse) i erhvervslivet, som også bør prioriteres gennem støtteordninger. I udspillet er den nye støtte til energieffektivisering kun til den del af produktionen, der ikke kan elektrificeres. Vi ser ingen grund til denne indskrænkning.

Mere og bedre biogas. Det er positivt at regeringen vil støtte omstillingen til biogas og andre grønne gasser. Dette skal ses i sammenhæng med vores bemærkninger ovenfor om CCU, som vil øge kapaciteten for (bio)metan. Men der bør stilles krav og gives yderligere støtte til at sikre en så miljørigtig biogasproduktion som muligt. Særligt bør grænsen for iblanding af afgrøder (f.eks. majs) reduceres og der bør stilles større krav til reduktion af metanudslip.

Vi ønsker:

- Puljerne til elektrificering og energieffektivisering bør omfatte vedvarende energi (ekskl. biomasse) til proces og evt. udvides.
- Genindførelse af aftaleordningen (i kombination med forøgelse af afgifter til fossil procesenergi). Afgiftslempelser bør bl.a. betinges af, at virksomhederne er certificerede i energiledelse.
- Indførelse af lavere grænser for iblanding af afgrøder til biogasproduktion, f.eks. 5 procent.
- Skærpede krav og øget kontrol med metanudslip fra biogasanlæg.

Grøn affaldssektor og mere genanvendelse

Det er positivt at regeringen nu melder ud, at der skal være en ensartet affaldssortering i alle kommuner samt mindre affaldsforbrænding. Dog mangler der en klar udmelding om, hvornår dette træder i kraft. Vi mener også, at det er problematisk, at regeringens hovedfokus ligger på genanvendelse, som ikke bør stå alene. For at kunne nå målet om en knækket affaldscurve, skal der igangsættes konkrete initiativer, som mindsker vores materielle forbrug, og der skal skabes incitamenter til mere direkte genbrug, f.eks. via reparation.

Mindre plast. Målsætning om 80 pct. udsortering af dansk plast fra forbrændingen i 2030 bør forhøjes til en målsætning om 100 pct. Dels på baggrund af, at regeringen lover en klimaneutral affaldssektor samme år (hvilket ikke er muligt, hvis vi stadig forbrænder affald), og dels fordi, der ikke bør være plast i cirkulation, som ikke kan enten genbruges direkte eller genanvendes. Derfor har vi brug for højere krav til kvaliteten af den plast der kommer på markedet, hvilket f.eks. kan opnås via smartere design fra producenternes side.

Mht. udbud af behandlingen af udsorteret affald ligger fokus det forkerte sted i regeringens plan. Det afgørende er ikke hvem der ejer affaldet, men at der bliver taget udgangspunkt i, at affaldet skal håndteres med mindst muligt miljøaftryk.

Udspillet indeholder overordnet set alt for få konkrete og håndfaste initiativer og i særdeleshed mangler der fastsatte deadlines.

Vi ønsker:

- Stop støtte til forbrændingsteknologi. Støt i stedet forskning og genanvendelsesteknologier. Afsæt yderligere 50 mio. kr. på MUDP, reserveret til projekter der specifikt fremmer grøn affaldssektor.
- Krav til bedre kvalitet af plast (design). Et givent produkt skal altid kunne genanvendes. Dette kan opnås gennem de rette krav til design og kvalitet, samt udfasning af skadelige kemikalier.
- Støtte til reparation af f.eks. elektronik, møbler og tekstiler. Særligt elektronik og tekstiler har en meget klimabelastende produktion og er desuden problematisk i affaldsledet. En mulig model er den svenske, hvor private kan trække udgifterne til arbejdslønnen fra i skat, når hårde hvidevarer bliver repareret i hjemmet.
- Indfør pant på elektronik. Dette vil dels gøre produkterne dyrere og dermed sandsynligvis forlænge deres levetid, og dels bidrage til at de bliver bragt tilbage til forhandleren ved endt brug (hvor panten tilbagebetales), og dermed ikke bliver en belastning i affaldsledet.
- Indsats mod overemballage, herunder ifm. nethandel. Indfør krav til, at fragtpriser bliver beregnet efter både volumen og vægt, hvilket vil medføre mindre pakker der til og med vil indeholde færre fyldmaterialer, der i dag ender i skraldespanden. Støt udvikling af særlig fragtemballage.
- Øget indsats mod madspild. En række tiltag, som er indført frivilligt nogen steder, kunne gøres obligatorisk, herunder nedsatte priser på varer tæt på udløbsdato samt forbud mod størrelses- og formkrav til frugt og grønt. Desuden krav til, at alle spisesteder skal tilbyde doggy bags (som det er tilfældet i Frankrig).
- Pulje til en styrket informationsindsats mod madspild samt til uddannelse af køkkenpersonale